

14 HAZİRAN DÜNYA KAN BAĞIŞÇILARI GÜNÜ

Kan ve kan ürünleri her yıl milyonlarca hayatı kurtarır. Kan ve kan ürünleri, tıbbi ve cerrahi müdahaleleri destekler ve yaşamı tehdit eden koşullardaki hastaların daha uzun ve yüksek kalitede yaşamasına yardımcı olur. Aynı zamanda, anne ve çocuk bakımında ve insan veya doğa kaynaklı afetlerde hayat kurtarıcı rolü vardır. Pek çok ülkede talep, arzdan fazladır ve kan merkezleri yeterli, kaliteli ve güvenli kan temin etmek için uğraşırlar. Yeterli kan sadece düzenli, gönüllü, karşılıksız kan bağışları ile sağlanabilir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2020 yılı hedefi tüm ülkelerde tüm kan temininin gönüllü, karşılıksız bağışçılardan sağlanmasıdır.¹

Dünyada 2004 yılında yapılan 80 milyon kan bağışı 2012 yılında %25 artarak 108 milyon olmuştur. Yapılan kan bağışlarının yaklaşık yarısı dünya nüfusunun yaklaşık %18'inin oluşturduğu yüksek gelirli ülkelerde toplanmıştır. Dünyada 1000 kişilik nüfus için yüksek gelirli ülkelerde 36,8 kişi, orta gelirli ülkelerde 11,7 kişi, düşük gelirli ülkelerde 3,9 kişi kan bağışı yapmaktadır.²

Kan bağışçısı, tam kan ya da bileşenini veren kişidir.³ Gönüllü bağışçı; herhangi bir çıkar karşılığı olmadan, tamamen kendi isteğiyle kendi plazma ve hücresel kan bileşenini bağışlayan kişidir. Kan ve Kan Ürünleri Kanunu'na göre (5624 Sayılı Kanun, madde 3/b) "Kan, kan bileşenleri ve ürünlerinin temininde karşılıksız ve gönüllü bağış esastır". Ülkemizde en yaygın kan bağışçı grubunu hastanın birinci dereceden akrabaları, yakın dostları ya da iş arkadaşları oluşturmaktadır.⁴ Gelişmiş ülkelerde gönüllü kan bağışlarının tüm nüfus içindeki payı %5'e ulaşırken, bu rakam ülkemizde %3,6 civarındadır.⁴ Ülkemizde 2015 yılında kan bileşeni ihtiyacının 2.500.000 ünite kan bağışı ile karşılanabileceği hesaplanmaktadır.⁵

Kan bağışı konusunda çalışan kuruluşlar Kızılay/Kızılhaç Dernekleri, hastane ve üniversite kan merkezleri, sivil toplum örgütleridir. Ülkemizde bu kapsamdaki tüm hizmetlerin planlanması, yürütülmesi ve denetlenmesinden Sağlık Bakanlığı yetkili ve sorumludur.⁴

On sekiz ve 68 yaş arasında, ağırlığı 50 kg ve üzerinde olan her sağlıklı birey kan bağışında bulunabilir. Bağışlanan kanlara AIDS, Hepatit B, Hepatit C, frengi ve **kan grubu testleri yapılır**. Yapılan testlerde pozitif çıkan kan imha edilir. Bulaşıcı hastalığı olmayan, kan grupları tespit edilmiş kan ürünleri depolarda uygun sıcaklıklarda saklanır. Hastaneler gerçekleştireceği tedavi, ameliyatları ve acil durumları göz önünde bulundurarak Türk Kızılayı Kan Bağışı Merkezleri'nden toplu kan isteminde bulunur. Hasta yakınları kan tedarik sürecine dahil değildir, ücret ödemezler.⁵

Bağışçılar aynı zamanda Türkiye Kök Hücre Koordinasyon Merkezi TÜRKÖK'e kemik iliği veya periferik kök hücre bağışlayabilir. Kan bağışçıları ayrıca, kanının, hasta için gerekli olan bölümünün (eritrosit, trombosit veya plazma) alınıp, ihtiyaç duyulmayan bölümünün geri verildiği aferez kan bağışı da yapabilirler.⁵

Her yıl **14 Haziran** tüm dünyada **Dünya Kan Bağışçıları Günü** olarak kutlanır. Bu gün çerçevesinde gönüllü, karşılıksız kan bağışı yapanlara yaşam kurtaran hediyeleri için teşekkür etmek ve hastaların ihtiyaç duyduğu kan ve kan ürünlerinin kalite, güvenliliği ve mevcudiyetini sağlamak için düzenli kan bağışı gerekliliği bilincini artırmak hedeflenir.¹

¹ [Internet] <http://www.who.int/campaigns/world-blood-donor-day/2015/event/en/>. Erişim:10.06.2015.

² WHO, Media Centre, Blood safety and availability. June 2015, Fact sheet N 279. p.1. [Internet]

<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs279/en/>. Erişim:10.06.2015.

³ T.C. Sağlık Bakanlığı Ulusal Kan ve Kan Ürünleri Rehberi. p. 33. [Internet] http://www.kanver.net/ulusal_kan_rehberi.pdf. Erişim:10/06/2015.

⁴ Bağışçı kazanım programları. Ulusal Kan Merkezleri ve Transfüzyon Tıbbi Kursu XII Temel Kurs Kitabı, 2009, Antalya. p. 31-4.

⁵ Türk Kızılayı İnternet Sitesi. [Internet] <http://www.kanver.org>. Erişim:10.06.2015.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ-61

Dünya Sağlık Örgütü tarafından Dünya Kan Bağışçıları Günü'nün 2015 yılı teması “**Hayatımı kurtardığın için teşekkürler**” olarak belirlenmiştir. Bu tema; kan bağışı yaparak her gün insanların hayatını kurtaranlara teşekkür etmeye ve tüm dünyada daha fazla insanı gönüllü ve düzenli olarak kan bağışı yapmaları için “**Karşılıksız verin, sık sık verin. Kan bağışı önemlidir**” sloganıyla teşvik etmeye odaklanmıştır. Kampanya, düzenli kan bağışı yapanları ve özellikle gençler olmak üzere daha önce hiç kan vermemiş sağlıklı insanları kan bağışlamaya motive etmek için, kan bağışı sayesinde yaşamları kurtulan insanların hikayelerini vurgulamayı amaçlamıştır. Anı etkinlikleri, toplantılar, ilgili hikayelerin yayınlanması ve dağıtılması, bilimsel konferanslar, ulusal, bölgesel ve uluslar arası bilimsel dergilerde yayınlanan makaleler ve diğer faaliyetler bu yılın temasına dair kullanılabilecek etkinlikler olabilir.¹

Bu yılın kampanyasının amaçları:¹

1. Kan bağışçılarına hayat kurtaran bağışları için teşekkür etmek,
2. Düzenli, gönüllü ve karşılıksız kan bağışını teşvik etmek,
3. Kan bileşenlerinin kısa raf ömrü olması nedeniyle düzenli kan bağışına ihtiyaç duyulduğu farkındalığını yaratarak mevcut ve olası kan bağışçılarının düzenli aralıklarla kan vermesini teşvik etmek,
4. Bağışçı sağlığı ve bağışçı bakımının kalitesi gibi bağışçı onayı ve düzenli kan bağışlamak için istekliliği belirleyen kritik faktörlere dikkat çekmek,
5. Sağlık Bakanlıklarını düzenli, karşılıksız bağış yapanlara takdirlerini sunmaları ve kaliteli bağışçı bakımının sağlanması için yeterli kaynak sağlamaları için ikna etmektir.